

Projekty řešené v roce 2018

Projekty nové

Doc. PhDr. Michaela Hrubá, Ph.D.

Sola fide – Pouhou vírou. Luterská šlechta na Ústecku a Děčínsku a její kulturní dědictví

Projekt se zaměřuje na významný soubor památek, který je vázaný i na jedinou národní kulturní památku na území města Ústí nad Labem – kostel sv. Floriána v Krásném Březně. Má potenciál vrchovatě využitelný pro prezentaci a popularizaci dějin města i blízkého okolí s přeshraničním dopadem. Zamýšlený projekt si klade za cíl podpořit výzkum a prezentaci tohoto fenoménu formou výstavy, publikace a také propagace populárně-naučnou formou. Řešitelský tým se bude podílet na vzniku publikace (technická příprava a tisk by měly být realizovány z prostředků ČNFB) a také přípravě odborných textů, které budou využity při prezentaci výstavy (realizace výstavy financována z prostředků Euroregionu Labe) a souvisejícího architektonického dědictví ve sledované oblasti (kostel sv. Floriána v Krásném Březně, kostela sv. Jakuba ve Svádově a kostel sv. Václava ve Valtířově. Do projektu budou zapojeni i studenti učitelského studia, kteří připraví školní vzdělávací program, který zkoumanou problematiku přiblíží žákům ZŠ a studentům SŠ. Projekt je zaměřen na finální fázi výzkumu.

Konkrétní kroky k naplnění tohoto cíle v roce 2018:

- a) Únor – zapojení studentů do výzkumu, seznámení se základními dosavadními koncepty výzkumu problematiky luterství v českém prostředí, zejména v kontextu českého utrakvismu, výzkumu vizuální kultury české reformace a výzkumu tzv. „cizí šlechty“ v prostoru severozápadních Čech - příprava textů
- b) Březen – práce s autentickými prameny a jejich interpretace (důraz bude v kontextu luterské kultury položen především na tisky dochované ve fondech regionálních institucí a letákovou produkci související s šířením luterské víry) – příprava textů
- c) Duben – práce s hmotnými prameny, seznámení s památkami tzv. saské renesance in situ, zhodnocení historického kontextu a specifických prvků sledovaných staveb a možností jejich prezentace – příprava textů
- d) Květen/říjen – prohlubování jednotlivých témat výzkumu a práce na finální podobě textů, studenti se zapojí do popularizace a prezentace tématu, ověří si různé možnosti prezentace historické práce (písemné i ústní v rámci propagace výzkumu in situ – děčínský zámek, jednotlivé sakrální objekty; úkolem studentů učitelského studia bude připravit prezentaci výsledků výzkumu pro školy)
- e) Listopad – vyhodnocení jednotlivých aktivit a ukončení projektu závěrečných kolokviem

Krovová, Eva, Mgr.

Vliv kooperativního psaní na rozvoj řečové dovednosti psaní studentů germanistických studijních oborů

Předkládaný výzkumný projekt v oblasti oborové didaktiky němčiny se zaměřuje na písemný projev studentů germanistických studijních oborů. Přestože v mezinárodním kontextu vzniká

již od 80. let 20. století k problematice výuky psaní na různých úrovních vzdělávání množství výzkumů, v rámci oborově didaktického výzkumu v ČR se mu (zejména v oblasti vzdělávání terciárního) dosud věnuje poměrně malá pozornost.

Psaní je z pohledu didaktiky cizích jazyků produktivní řečovou dovedností, komplexní kognitivní aktivitou, která klade na žáka či studenta vysoké nároky a bývá považována za nejobtížnější cílovou dovednost (Eßer, 2010). Ve výuce však často nebývá zprostředkováváno a chápáno ve své komplexnosti, což shodně dokládají některé české výzkumy z posledních let (Hasilová, 2011; Hublová, 2016; Šebestová, 2011; Vlčková, 2010).

Ve výuce cizího jazyka mluvíme o dvou základních přístupech k psaní – o procesně orientovaném přístupu a o přístupu orientovaném na produkt. Aby se učící se stal zkušeným pisatelem, je žádoucí, aby si osvojil jednotlivé činnosti procesu psaní a vědomě s nimi pracoval. Jak ukazují zahraniční výzkumné studie, zefektivnit výuku psaní a její výsledky je možno pomocí psaní kooperativního, které přispívá k zvědomění jednotlivých fází procesu psaní, k odstraňování blokády v psaní, k vyšší motivaci i ke zvýšení kvality výsledných textů (Faistauer, 1997; Knorr, 2011, 2012; Jentges, 2011; Nardi, 2009a, 2009 b; Schindler 2012 aj.)

Kooperativní učení, a tedy i kooperativní psaní, je založeno na konstruktivistickém přístupu (Piaget, 1982; Schmidt, 1987; Wolff, 2002) a sociokulturních teoriích (Vygotsky, 1978; Wood, Bruner & Ross, 1976; Swain & Lapkin, 1998; Lantolf & Poehner, 2008, 2011). Učící se spolupracují v malých skupinách za účelem vypracování určitého úkolu, vytvoření společného produktu, tj. za účelem dosažení společného cíle. Přitom dochází jak k individuálnímu vkladu každého jedince, tak k vzájemné výměně a podpoře. Model kooperativního učení dle Kagana (např. 1989, 2004) „Think – Pair – Share“ (myšlení, výměna, sdílení) rozvíjejí v německojazyčném prostředí Brüning a Saum (2008, 2011), v českém kontextu Kasíková (2015, 2016). Na základě výše zmíněného modelu probíhá i kooperativní psaní (Karagiannakis, 2009).

Cílem plánovaného výzkumu je popsat procesy odehrávající se v průběhu výukové intervence uskutečňované formou kooperativního psaní v jednotlivých fázích procesu psaní, strategie a postupy při psaní a posoudit vliv kooperativního psaní na kvalitu písemného projevu studentů na katedře germanistiky FF UJEP.

Postup řešení

Výzkum bude organizován v designu pre-test – intervence – post-test – follow-up-test. Intervence bude probíhat formou kooperativního psaní a bude těžištěm výzkumu. Za účelem poznání procesů odehrávajících se v průběhu intervence v rámci jednotlivých fází procesu psaní bude využito konverzační analýzy (Tůma, 2016), triangulace bude provedena pomocí rozboru písemných materiálů resp. dokumentů (Gavora, 2010) a metodou ohniskové skupiny (Sedláček, 2007).

Za účelem posouzení kvality textů, které budou vznikat v průběhu intervence, a zejména pre- a post testů bude využito textově-lingvistické analýzy zaměřené na některé vlastnosti a rysy textů či jazykové prostředky v textech. Výzkum bude doplněn vstupním dotazníkem zjišťujícím kontextové informace.

Zapojení studentů

Studentky se budou podílet zejména na pořízení a přepisu nahraného materiálu, na elektronizaci textů a pomohou vyhodnocovat získaný materiál. Taktéž budou provádět rešerše literatury. V rámci projektu vznikne diplomová práce.

2018 – 1. fáze: pilotáž

V prvním roce řešení projektu proběhne pilotáž za účelem upřesnění metodologie výzkumu, výzkumného nástroje a analýzy dat. V prvním roce bude pořízeno nahrávací zařízení a příslušný software, jehož pomocí bude prováděna analýza.

2019 – 2. fáze: 1. část výzkumu

V druhém roce řešení bude upřesněn výzkumný nástroj i způsob analýzy dat a proběhne první část výzkumu, zaměřená zejména na interakci ve skupinách a na textově lingvistickou analýzu studentského korpusu.

2020 – 3. fáze: 2. část výzkumu

Ve třetím roce výzkumu bude prohlubována metoda konverzační analýzy ve výzkumu interakce a těžištěm bude popis strategií během procesu psaní a komparace výsledků získaných v průběhu výzkumu.

Bergerová, Hana, doc. Dr.

Rozvoj synergií mezi textovou lingvistikou a výukou němčiny jako cizího jazyka

Projekt odpovídá dlouhodobému vědecko-výzkumnému záměru katedry germanistiky v oblasti jazykovědy a lingvodidaktiky. Svým tematickým zaměřením projekt navazuje na aktuální badatelskou činnost řešitelky, která je orientovaná na propojení výzkumu v oblasti lexikologie a textové lingvistiky s didaktikou němčiny jako cizího jazyka.

Projekt je důsledně zaměřen na propojení teorie s praxí, proto jsou členy řešitelského týmu dva studenti kombinované formy studia, pracující jako učitelé němčiny na základní, resp. střední škole v ústeckém regionu, kteří mohou výsledky badatelské činnosti řešitelského týmu evaluovat ve své učitelské praxi. Projekt je zaměřen na empiricko-induktivní výzkum jazykových prostředků (lexikálních a gramatických) ve vybraných textových druzích z časopisů pro děti a mládež německé provenience. Jedná se např. o textový druh fotoromán, horoskop, hádanka, vtip nebo dopis čtenáře z rubriky Psychologická poradna. Po důkladné analýze potenciálu jednotlivých textových druhů pro výuku němčiny na 2. stupni ZŠ a na SŠ bude cílem projektového týmu vypracování didaktizací vhodných textů a jejich následná evaluace ve výuce. Upravená podoba didaktizací (fokusující výuku německé frazeologie) bude zveřejněna na internetovém portálu řešitelky projektu (<http://frazologie.ujepurkyne.com/>), což umožní publicitu výsledků projektu mezi učiteli německého jazyka a germanisty nejen v ČR, ale i v zahraničí, neboť portál je hojně využíván (k 5. 1. 2018 více než 50 000 návštěvníků).

Postup řešení:

2018

V průběhu prvního roku řešení projektu jsou plánovány rešerše primární (vhodné časopisy pro děti a mládež) a sekundární literatury v německých knihovnách (krátkodobý studijní pobyt řešitelky). Studentští řešitelé projektu se zaměří na výběr vhodných textů z německých časopisů. Celý řešitelský tým pak začne připravovat dvě z celkem 5 didaktizací a min. jednu z nich evaluuje v praxi. V plánu je dále aktivní účast řešitelky projektu na jedné zahraniční konferenci a prezentace projektového záměru v rámci referátu tamtéž. V návaznosti na to připraví řešitelka k recenznímu řízení, popř. k tisku jednu odbornou studii pro konferenční sborník/recenzovaný časopis.

2019

V druhém roce budu dokončeny zbývající didaktizace a následně budou evaluovány ve výuce. Na základě nasbíraných zkušeností budou evaluace upraveny a finalizovány. Dále je plánována příprava a následně odevzdání další odborné studii řešitelky k recenznímu řízení/k tisku, dále pak prezentace dílčích výsledků výzkumu jedné tematicky relevantních mezinárodních konferencích doma nebo v zahraničí. Řešitelka + min. jeden ze studentských spoluřešitelů prezentují výsledky projektu v rámci akcí Centra pro podporu výuky německého jazyka a interkulturní vzdělávání (CEPRONIV) při katedře germanistiky FF UJEP. Posledním úkolem řešitelského týmu je zveřejnění finálních didaktizací upravených pro potřeby výše zmiňovaného internetového portálu řešitelky.

Doc. Mgr. Renata Cornejo, Ph.D.

Betty Paoli a její vztah k českým a moravským spisovatelům.

Projekt odpovídá dlouhodobému vědecko-výzkumnému záměru katedry germanistiky v oblasti literární vědy a zaměření doktorského studia „Německá literatura“. Svým tematickým zaměřením navazuje dosavadní vědeckou a publikační činnost spoluřešitelky, která se dosud zabývala dílčími aspekty života a literárního díla lyričky, literární kritičky a esejistky Betty Paoli v kontextu rakouských literárních dějin. V této oblasti se účastnila mezinárodních konferencí a publikovala dílčí výsledky svého výzkumu (viz níže).

Řešitelka projektu je vedoucí dizertační práce spoluřešitelky.

Postup řešení:

2018

První rok řešení projektu bude zaměřen na zmapování výzkumu k dějinám recepce německojazyčné literatury z Čech a Moravy v 19. století se zaměřením na dosud publikované dokumenty (dopisy, deníky, zprávy). V popředí bude hlavně studium odborné literatury a vypracování teoreticko-metodického konceptu k uchopení dané problematiky.

Důležitou součástí záměru je náhled do pozůstalosti B. Paoli, která je k dispozici ve Vídni (Handschriftensammlung der Wienbibliothek) formou studijního pobytu. Plánována je dále účast na konferencích, zabývajících se danou tematikou a prezentace dílčích výsledků výzkumu.

2019

V druhém roce řešení je plánováno pokračování ve zpracování pozůstalosti Betty Paoli, přístupné ve vídeňských archívech, a to ze zvoleného úhlu pohledu na základě vymezeného teoreticko-metodického přístupu (tj. propojení teorie literárního pole a biografického mapování kontaktů). Součástí je opět studijní pobyt v archívu, prezentace výsledků výzkumu na mezinárodních konferencích a publikace výsledků výzkumu v odborných recenzovaných časopisech.

Projekty pokračující

Doc. Mgr. Renata Cornejo, Ph.D.

Migrační procesy a jejich literární ztvárnění v současné literatuře NJO

Současná německojazyčná literatura je od 80. let 20. století výrazně ovlivňována autory migračního původu, pro které se ujal nejdříve pojem „Gastarbeiterliteratur“, později „Migrationsliteratur“ (migrační literatura) a v současné době pak „Interkulturelle Literatur“

(interkulturní literatura). Tato literární tendence je výsledkem migračního procesu a jednotlivých migračních vln po r. 1945, a to jak z ekonomických tak i politických důvodů. Mimo jiné sem patří i násilné vysídlení německého obyvatelstva z bývalého Československa a emigrační vlna po obsazení Československa vojsky Varšavské smlouvy v r. 1968. Další silnou migrační vlnu zažila německojazyčná oblast po r. 1990 v souvislosti s demokratizačními procesy ve střední a východní Evropě s následným válečným konfliktem na Balkáně. Literatura těchto autorů a autorek tvoří dnes neodmyslitelnou a důležitou součást a de facto jednu z hlavních tendencí současné literatury německojazyčné oblasti a dostává se jí stále výrazněji uznání i formou literárních cen.

Cílem projektu je sledovat vliv migrace resp. migračních procesů na literární díla autorů a autorek ze střední a východní Evropy, zejména pak autorů pocházejících z bývalého Československa v souvislosti s politickými událostmi v r. 1968 a s následnou dobou tzv. normalizace. Tím reaguje předkládaný projekt na jedné straně na expanzi těchto autorů do německojazyčného prostředí v posledních letech, na druhé straně na badatelský deficit v této oblasti, neboť v Německu byl dosavadní výzkum zaměřen zejména na autory tureckého či italského původu, v Rakousku a Švýcarsku nebyli pak tyto autoři v daném kontextu donedávna vnímáni, až na výjimky, vůbec (viz Bürger-Koftis: Polyphonie, 2008; Cornejo: Heimat im Wort, 2010; Cornejo/Piontek/Sellmer/Vlasta: Wie viele Sprache spricht die Literatur? 2014; Aussiger Beiträge 2012, 2014; Chmelino/Shchyhlevska: Bewegte Sprache, 2014). V popředí zájmu projektového týmu stojí zejména otázka literárního ztvárnění témat souvisejících s migračními procesy, jako jsou odcizení, problematika identity, konstrukce pojmů vlastní a cizí, pojmu „Heimat“ popř. vliv změny jazyka, přičemž budou literární díla nahlížena z interkulturního pohledu se zohledněním teorií Spatial turn a Emotional turn.

Postup řešení:

2017

V průběhu prvního roku jsou plánovány rešerše primární a sekundární literatury v německých knihovnách (krátkodobé studijní pobyty), dále účast řešitelky projektu a doktoranda na jedné zahraniční konferenci vztahující se k tématu projektu popř. na konferencích domácích, dále pak příprava odborných studií do tisku.

2018

V druhém roce je plánována zejména příprava (jazykové korektury, redakční práce, překlad abstraktů do AJ) a následně odevzdání odborných studií do tisku, dále pak prezentace dílčích výsledků výzkumu řešitelky a spoluřešitelů na jedné tematicky relevantní mezinárodní zahraniční konferenci a na konferenci Svazu germanistů ČR v Plzni.

PhDr. Martin Lachout, Ph.D.

Motivační strategie učení německému jazyku

Strategie učení se cizímu jazyku patří mezi aktuální oborově didaktické téma, jehož koncept je pevně ukotven v kognitivní teorii učení. Předložený projekt navazuje na výsledky SGS projektu řešeného v letech 2015-2016 s názvem *Jazykové vzdělávání pro konkurenceschopnost absolventů vysokých škol*. Jednou z jeho stěžejních částí bylo zkoumání strategií učení se cizímu jazyku u studentů gymnázií a ostatních středních škol v Ústeckém kraji. Předložený návrh projektu problematiku učebních strategií studentů dále rozvíjí a propojuje ji s faktorem motivace.

Úlohou motivace ve výuce cizích jazyků se zabývala celá řada autorů, empirické studie v oblasti motivace zpracovali např. Edmondson, 1997; Oxford, 1997; Riemer, 2003 aj.

Z výzkumů (např. Vlčková, 2003 aj.) vyplývá, že motivovanější studenti mají tendenci používat více vhodných strategií než ti méně motivovaní. Jedinci s dobrým používáním strategií jsou přesvědčeni o tom, že se vyplatí postupovat strategicky, a disponují motivačními strategiemi, které jim umožňují zeslabovat vliv rušivých faktorů.

Předložený návrh projektu se bude zaměřovat na sledování motivačních faktorů studentů právě ve vztahu k učebním strategiím studentů. Především se zaměříme na zjišťování souvislosti motivace a nepřímých strategií učení. Bylo totiž zjištěno, že na používání strategií mají pozitivní vliv vyšší druhy motivátorů, tj. vnitřní motivace k učení. Ať už studenty motivoval k učení cizího jazyka zájem o cizí jazyk obecně či o preferovaný jazyk, vykazovali vyšší míru používání nepřímých strategií. Vnější incentivy na druhou stranu vykazovaly negativní vliv. Vztah motivace a používání metakognitivních strategií dokládá např. Vandergriff (2005).

Dále v tomto projektu vycházíme z výzkumného šetření Riemerové (2003), která zkoumala motivaci studentů k anglickému jazyku pomocí kvalitativního šetření s použitím tzv. Sprachlernmotivationsbiografie. Tato metoda využívá tematické retrospektivní psaní; lze ji použít též jako podporu validity dotazníkového výzkumu. Na základě této metody budou analyzovány vybrané vnitřní charakteristiky studentů; kromě motivace též jejich, v této souvislosti, zažívané pocity úspěchu, obavy nebo nejistoty. Vyučující by totiž měl být seznámen s tím, jak studenti sami hodnotí své dosavadní zkušenosti s osvojováním cizího jazyka během svého jazykového vývoje, jaké mají preference, čeho se obávají, jak vnímají úspěch, příp. neúspěch při osvojování německého jazyka.

Dosud se tyto výzkumy zaměřovaly na zjišťování učebních strategií u cizích jazyků obecně nebo víceméně pouze na angličtinu. Vzhledem k tomu, že v současné době klesá zájem o německý jazyk, považujeme zjištění souvislosti motivace a nepřímých strategií učení u studentů za zásadní, neboť až teprve odhalením vnitřních motivátorů studentů v oblasti německého jazyka můžeme přispět k postupné změně jejich učebních a motivačních strategií, a tím i k postupnému zlepšování jejich subjektivního vztahu k tomuto cizímu jazyku.

Význam projektu spočívá zejména v komparaci empirických výsledků z výzkumů. Komparace bude probíhat na několika úrovních. Jednak budeme porovnávat výsledky šetření získané z dat z vybraných středních a vysokých škol. Další úroveň komparace bude v oblasti srovnání mezi studenty filologických a nefilologických studijních oborů. A dále bude provedena komparace výsledků v mezinárodním srovnání.

Hynčica, Pavel, PhDr., Ph.D.

Niche parties jako téma politologické analýzy

Projekt studentského grantu „Niche parties jako téma politologické analýzy“ reflektuje narůstající vliv specifických politických stran, který je třeba vnímat v širším kontextu nástupu

nových politických subjektů, který je dán významnými politickými a společenskými změnami, růstem sociálního napětí a celkově měnícím se politickým „klimatem“ v Evropě.

Tzv. strany mezery (niche parties) se etablovaly od druhé poloviny 20. století v západní a posléze od konce tohoto století též ve střední a východní Evropě vedle převažujících všelidových stran (catch all parties). Rámcově je můžeme charakterizovat tím, že politizují vybraná témata a ve srovnání s tzv. mainstreamovými stranami více lpí na programové zásadovosti a upřednostňují principy před zisky (preference policy-seeking strategie před strategií office-seeking) a nemají tak komplexní programy, respektive akcentují pouze některá témata, v krajním případě se jedná o strany jednoho tématu.

Strany mezery představují zejména v poslední době charakteristické nástupem nových politických subjektů stále se rozšiřující kategorií politických subjektů, kterou můžeme rozdělit do několika dílčích kategorií:

- 1) strany jednoho tématu (single-issue parties)
- 2) strany jednoho použití (single-use parties nebo single-election parties)
- 3) strany -firmy či franšízové strany (business-firm parties, franchise parties)
- 4) mediální strany
- 5) strany protestu, resp. anti-politické strany
- 6) generační strany

Prvním ze zkoumaných cílů bude analýza dosavadních teoreticko-metodologických přístupů ke studiu těchto politických stran, a to s přihlédnutím k zásadním změnám ve fungování politiky v posledních letech ve smyslu narušení tradičních vzorců volebního chování nebo stranickopolitických štěpení.

Druhým zkoumaným okruhem problémů bude snaha zmapovat charakteristické znaky, postavení a role politických stran, které můžeme zařadit do některé z kategorií stran mezery nebo vykazují aspoň částečné náznaky příslušnosti k tomuto, a to ve státech střední Evropy (Česká republika, Slovensko, Polsko, Maďarsko, Německo, Rakousko). Svou pozornost zaměříme na nové politické subjekty, které se ve zmíněných zemích etablovaly na politické scéně v posledních letech. Máme v tomto směru co do činění s širokým a rozmanitým spektrem politických stran od českých ANO a Úsvitu, přes slovenské SaS nebo OĽaNO, německou AfD až po maďarský Jobbik. Ve všech případech však máme co do činění se shodným jevem v tom smyslu, že dané subjekty se snaží působit jako alternativa k politickému mainstreamu.

Tím se dostáváme ke třetímu tematickému okruhu, kterým bude analýza podob politické alternativy reprezentované některou z kategorií stran mezery k politickému mainstreamu (reprezentovanému stále ještě tzv. catch all parties) v jednotlivých sledovaných zemích v kontextu jejich dlouhodobých sociokulturních, historických a dalších faktorů. Též se pokusíme o zachycení paralelních nebo podobných jevů v těchto zemích, které mohou ukázat na některé obecnější zákonitosti odklonu voličů od politických stran dosavadního mainstreamu směrem k některé z alternativ k tomuto mainstreamu.

Mgr. Havlínová Ivana, Ph.D.

Lidé a události v kontextu moderních dějin. Vybraná historická témata ve výuce společenských věd (občanské výchovy)

Od 90. let 20. století se odborná veřejnost a střední školy a gymnázia v České republice zabývají otázkou, jak ve výuce společenských věd a dějepisu přistupovat k tématům, v nichž vedle historických souvislostí a společenského kontextu nabývá na významu také rozměr lidský a etický. Příkladem mohou být otázky týkající se identity jedince, jeho vztahu k sobě samému, jeho potřeby být součástí společenství a skrze zkušenost s ním se rozhodovat a jednat. Moderní dějiny a společenské vědy mohou například nacházet průsečíky při řešení otázky významu vlastenectví nebo nacionalismu pro jedince i společnost. Zde nabízejí velký prostor pro zkoumání i témata česko-německých vztahů ve 20. století, která jsou součástí učebních programů nejenom dějepisu, ale také společenských věd a občanské výchovy. Vedle historického významu mají také závažný společenský rozměr, který utváří realitu současného člověka. Bez dobré orientace v základních událostech moderních dějin a situace jednotlivce v nich se studium některých současných filosofických, společenských, politických nebo ekonomických témat stává neúplným. Zkoumání vybraných historických témat v rámci projektu přispěje k tomu, aby studenti oborů Politická filozofie a Učitelství společenských věd pro střední školy prostřednictvím jejich hlubšího poznání porozuměli takovému nároku. Vedle workshopů, studentských konferencí a vědecké konference vznikne kolektivní monografie s obrazovými a dokumentačními přílohami, která bude příspěvkem k hlubšímu porozumění událostí, které utvářely a dodnes utvářejí osudy společenství i jednotlivců. Plánovaný soubor metodických materiálů bude příspěvkem pro žáky středních škol a gymnázií při rozvoji porozumění vlastnímu jednání a činům druhých, k prevenci extremistických a xenofobních postojů v mezilidských vztazích, ke schopnosti kriticky nahlížet a vyhodnocovat společenské, politické a ekonomické procesy a situace i lidské chování a jednání v nich.

V rámci projektu budou zkoumána následující témata:

- Reflexe rasismu v českém meziválečném diskurzu a ideové zdroje rasismu
- Německé svobodné zednářství v Českých zemích od poloviny 19. století do poloviny 20. století
- Holocaust a česko-německé konflikty (osudové události) ve výuce společenských věd (občanské výchovy) a dějepisu na středních školách a gymnáziích
- Transformace česko-německých vztahů od konce 20. století do současnosti

Zároveň bude zkoumána problematika práce s historickými tématy ve výuce společenských věd (občanské výchovy) na středních školách a gymnáziích.

Projekt je svým obsahovým záběrem rozsáhlý, přesto má několik hlavních cílů, které jej myšlenkově sjednocují. Jedním z nich je vysledování společných obsahových linií vybraných témat česko-německých vztahů ve 20. století a nahlédnutí jejich historického a společenského kontextu, který utváří realitu dnešního života. Zároveň chce přispět k rozšíření poznatků a ke zkvalitnění vzdělávání o této problematice. Dalším cílem projektu je vést studenty Politické filozofie a Učitelství společenských věd k používání badatelských metod v oboru a vést je k hlubšímu porozumění událostem a lidem v nich, které utvářely česko-německé vztahy jako jeden z rysů v podobě dnešní reality.

Jednotlivé cíle stejně jako konkrétní zapojení studentů do projektu jsou prezentovány v anotacích tematických částí projektu (viz Příloha č. 3).

Grantový tým a spolupráce s dalšími subjekty

Základní tým řešitelů je šestnáctičlenný a tvoří jej čtyři akademičtí pracovníci, dva doktorandi (jeden zároveň plní i funkci administrativního pracovníka) a deset studentů dvou magisterských studijních programů – Politické filozofie a Učitelství společenských věd pro střední školy. Projekt předpokládá spolupráci s dalšími, domácími i zahraničními, odborníky a

s různými institucemi, zejména s doc. PhDr. Vojtěchem Blodigem, CSc. Předpokládáme úzkou spolupráci s oběma dalšími katedrami na FF UJEP. Mezi institucemi důležitými pro práci v projektu jsou i Muzeum a památník Tereziín, Muzeum v Osvětimi, Památník Lety u Písku, Muzeum romské kultury v Brně, Židovské muzeum v Praze, Vojenský historický ústav, Archiv města Ústí nad Labem, Státní a okresní archiv ve Zlíně, Freimauremuseum und Bibliothek Bayreuth, vybrané střední školy a gymnázia, apod. Členové řešitelského týmu mohou využívat studijní výjezdy do Národní knihovny a muzea JAK, Národní pedagogické knihovny v Praze, Univerzitní knihovny v Leidenu, Univerzitní a spolkové knihovny v Drážďanech, apod.

Zábranský Vilém, Mgr., Ph.D.

Krajina patří vítězům. Environmentální dějiny severozápadních Čech

Anotace:

Projekt rozvíjí stávající mezifakultní výzkum dějin životního prostředí sz. Čech na UJEP. Dílčí cíle projektu reflektují výzkumná témata jeho členů, zaměřených na studium formování prostorových krajinných struktur a udržitelné hospodaření s přírodními zdroji. Vyústěním dílčích výzkumných prací bude příprava společné monografie.

Popis projektu:

Krajina severozápadních Čech je v mezinárodním měřítku unikátní hned v několika aspektech. Rozmanitost přírodního prostředí zde patří k nejvyšším ve střední Evropě, podobně antropizace některých oblastí a lokalit zde dosahuje velmi vysoké míry a konečně, zásadní společensko-ekonomické události a procesy v průběhu posledního milénia se zde projeví v takové koncentraci a intenzitě, že stále ovlivňují krajinný ráz i kulturní a environmentální hodnotovou orientaci společnosti.

Z tohoto důvodu je pro pochopení reality nutné vhodně kombinovat historické, geografické a environmentální hledisko. Studium průniku uvedených aspektů je společensky vysoce relevantní a je adresováno především environmentálně-historickým výzkumem, který byl v posledních letech na UJEP realizován týmem PŘF a FF (částečně též se zapojením FŽP), tematicky (životní prostředí) i organizačně (mezifakultní interdisciplinární tým) reflektujícím vědecko-výzkumnou strategii definovanou v Dlouhodobém záměru UJEP i zúčastněných fakult (tj. podpora interdisciplinárního mezifakultního výzkumu přírodní a společenské dimenze životního prostředí).

Rámcovým cílem předkládaného projektu je navázat na tyto dosavadní dílčí výzkumy a integrovat je do jednoho strategického výzkumného směru. Tento cíl bude naplněn ustavením interdisciplinárních týmů prostřednictvím úvodního workshopu akademických pracovníků a studentů obou zúčastněných fakult. Naplňování vědecko-výzkumných cílů projektu bude realizováno těmito týmy v následujících tematických oblastech: proměny pozemkové držby a její odraz v horizontálních krajinných strukturách, proměny sídelní struktury a kvality životního prostředí ve městech, proměny hospodaření s přírodními zdroji a přírodní rizika. Uvedená témata a způsob jejich řešení jsou definovány v následující části textu projektu, a to zvláště pro fakultu garantující dané téma. Vyústěním celého projektu bude první dostupná syntéza (monografie) k environmentálním dějinám severozápadních Čech.

Cíle a způsob řešení projektu na FF UJEP

Část řešitelského týmu z FF UJEP se kromě plnění rámcových cílů projektu zaměří především na problematiku vývoje osídlení, pozemkovou držbu a proměnu využití krajiny v environmentálně-historické perspektivě (středověk – 20. století). Dále pak na proměnu prostředí v souvislosti s válkami (fortifikace 30. války – obrana v kontextu 2. sv. války); využití vodních toků jako komunikačních linií – na základě analýzy bude v konkrétním rozsahu vybraných celků naznačeno, jakým způsobem a v jaké míře mohla blízkost většího říčního toku ovlivnit hospodářské a další aktivity různých skupin obyvatel (poddaní, měšťané atd.), proměny feudálního velkostatku a jejich odraz v kulturní krajině (např. vinařství, obilnářství aj.). Prostorová distribuce a dokumentace kulturního dědictví, problematika životního prostředí a aktivace společnosti v 80. letech 20. století.

Projekty pokračující

Mgr. Pavel Maškarinec, Ph.D.

Imigrace, sociální napětí a volební chování

Projekt studentského grantu „Imigrace, sociální napětí a volební chování“ se snaží reflektovat současný vzestup důležitosti otázky imigrace, k němuž dochází v celé Evropě (a nejen v Evropě) v souvislosti s tzv. uprchlickou krizí. Tyto události jsou přitom spojeny jak s nárůstem sociálního napětí v mnoha evropských zemích, tak následným vzestupem nových politických subjektů, které se tohoto tématu snaží využít pro svůj vzestup, ale i se změněnou pozicí stávajících politických aktérů, kteří musí rovněž reagovat na měnící se politické „klima“ po celé Evropě, resp. i mimo její hranice.

Cílem předloženého projektu je zmapovat současnou situaci spojenou s těmito tématy v České republice a v Německu, tedy zemích, kde doposud měly politické strany, hnutí či jiné organizace odmítající imigraci pouze velmi omezený úspěch a analyzovat jejich případný vzestup.

Prvním ze zkoumaných okruhů bude výzkum nových forem radikalismu a sociálního napětí v souvislosti s migrační krizí v Německu, především v saském pohraničí s přesahy do České republiky. Zaměříme se především na tři subjekty: Pegida, Alternativa pro Německo (AfD) a NPD a v rámci na nich na výzkum zákazu činnosti NPD, výzkum radikalizace společnosti v důsledku migrační krize, stav debaty o uprchlících v Německu a jeho přesahy do České republiky, či otázku kontaktů německé krajní pravice a levice směrem do České republiky.

Druhým z výzkumných okruhů bude snaha zmapovat úspěšnost nových subjektů zaměřených proti imigraci, ale i využití tohoto tématu „tradičními“ stranami v České republice (resp. širším regionu severních Čech, tvořeným Ústeckým, Karlovarským a Libereckým krajem), při příležitosti konání krajských voleb v roce 2016 ale i parlamentních voleb v roce 2017. Snahou bude analyzovat nejen výsledky stran ve volbách, ale zejména využití imigračního tématu ve volebních kampaních a snaze mobilizovat voliče.

Konečně třetím výzkumným okruhem, který navazuje na dvě předchozí (zejména druhé) je výzkum interetnického napětí v severních Čechách, primárně zaměřeného na komunitu muslimů (Teplice). Naší snahou bude zejména sledování aktivit nových antiislamistických uskupení primárně v regionu severních Čech, identifikovat hlavní ideologické postuláty skupin jako je Islám v České republice nechceme/Blok proti Islámu (IvČRN/BPI), Úsvit, Národní

demokracie, atd. Dále se zaměříme na možnosti jejich spolupráce a naopak na momenty, které tuto spolupráci problematizují, přeshraniční spolupráci s podobnými subjekty (Pegida, EDL) a obecně širší zařazení zkoumaných subjektů do současného evropského kontextu, včetně provázání se staršími strukturami krajní pravice v regionu; Severní Čechy jsou dlouhodobě jedním z nejuspěšnějších regionů pro krajní pravici, počínaje SPR-RSČ.

2016

- 1) Na začátku projektu předpokládáme rešerši odborné literatury a vymezení metodologického rámce.
- 2) V průběhu prvního roku proběhne úvodní workshop, na kterém studenti představí dílčí rešerše svých prací zaměřených na jednotlivá témata uvnitř problematiky „nové“ krajní pravice. Workshop proběhne pod dohledem pedagogů a bude následně evaluován v debatách jak s pedagogy, tak s ostatními studenty. Workshop tak bude plnit funkci informační, ale i metodologickou a pomůže studentům učit se odborné práci v praxi.
- 3) V průběhu prvního roku dále proběhne terénní výzkum v Teplicích, spočívající ve shromáždění informací od místních obyvatel, členů muslimské komunity, členů skupin, jako je IvČRn/BPI, místní samosprávy, policie, aktivistů pokusit. Cílem analýzy pak bude identifikovat třecí plochy, možnosti reakce státní správy a příklady dobré praxe (budou-li nějaké).
- 4) Během roku budou rovněž mapovány předvolební akce v Severních Čechách.
- 5) V průběhu roku proběhne pracovní cesta do Německa.
- 6) Vznikne odborný článek týkající se fenoménu strany AfD v Německu, který bude publikován v odborném recenzovaném časopise.
- 7) Závěrečný výstupem bude studentská konference, kde studenti přednesou příspěvky týkající se sledované tematiky.

2017

- 1) I v druhém roce proběhne nejprve rešerše odborné literatury
- 2) Vznikne odborná publikace týkající se Bloku proti islámu, která bude publikována v odborném recenzovaném časopise.
- 3) V průběhu druhého roku proběhne další workshop, na kterých studenti představí dílčí závěry svých prací zaměřených na jednotlivá témata uvnitř problematiky „nové“ krajní pravice.
- 4) Na workshop bude navazovat studentská konference, kde studenti přednesou příspěvky týkající se sledované tematiky.
- 5) Grantový tým připraví vědeckou konferenci s potenciální zahraniční účastí.
- 6) Z příspěvků přednesených na této konferenci vznikne kolektivní monografie, mapující situaci nově vznikajících krajně pravicových subjektů a zasazující jí ji do evropského kontextu.

2018

- 1) V průběhu třetího roku proběhne poslední workshop, na kterých studenti představí konečné závěry svých prací zaměřených na jednotlivá témata uvnitř problematiky „nové“ krajní pravice.
- 2) Výstupem workshopu bude poslední studentská konference.
- 3) Vznikne odborný článek týkající se fenoménu sociálního napětí v česko-saském pohraničí, který bude publikován v odborném recenzovaném časopise.

- 4) Grantový tým připraví druhou kolektivní monografii mapující problematiku sociálního napětí a jeho projevů.

PhDr. Jaroslav Rokoský, Ph.D.

Ztracené dvacetiletí (1938-1958)

Česká společnost byla vystavena v minulém století těžkým dějinným zkouškám. Generace mužů a žen, které byly vychovány a formovány v masarykovské republice, to neměly vůbec snadné. Přesvědčeným demokratům doba nepřála, do jejich životů zasáhla nacistická okupace a válka, poznamenal je komunistický režim v Československu, tak krutý v 50. letech. Životní osudy byly bohaté, rušné a plné zvrátů.

Cílem našeho projektu je proto zmapovat vybrané sociální, profesní a náboženské skupiny obyvatelstva ve ztraceném dvacetiletí (1938-1958).

2016

Na počátku roku budou vymezeny základní badatelské úkoly, zhodnoceny možnosti a podrobně vymezeny tematické okruhy výzkumu. Jednotliví autoři provedou heuristiku a začnou se studiem dosud publikovaných domácích a zahraničních odborných prací. Současně započne archivní výzkum, který bude v prvním půldruhém roce stěžejní činností – a to jak v tuzemských archivech (Národní archiv, Vojenský historický archiv, Archiv bezpečnostních složek, regionální archivy apod.), tak v zahraničních (Bundesarchiv Berlin, Landesarchiv Dresden apod.). V návaznosti na to budou připraveny dílčí publikační výstupy v recenzovaných odborných časopisech a v kolektivních monografiích z vědeckých konferencí. Příprava a realizace metodologického kolokvia (zimní semestr akademického roku 2016/17).

2017

Bude pokračovat archivní výzkum ve výše uvedených intencích v souladu se studiem domácí a zahraniční odborné literatury řešiteli grantu. Proběhne nákup hmotného materiálu a odborné literatury potřebné k realizaci grantu. Budou publikovány výstupy v recenzovaných odborných časopisech a v kolektivních monografiích z vědeckých konferencí. Především bude probíhat příprava jednotlivých studií pro kolektivní monografii. Na zimní semestr akademického roku 2017/2018 bude připraveno a realizováno bilanční kolokvium, určené pro představení výsledků jednotlivými řešiteli. Mgr. Lukáš Kopecký zpracuje studii věnovanou šlechtě na Klatovsku v období Protektorátu Čechy a Morava, PhDr. Václav Zeman se zaměří na problematiku evangelické církve ve 40. a 50. letech v českých zemích, Mgr. Adam Hájek se bude zabývat problematikou bývalých československých vojáků a legionářů a jejich kolaborací za nacistické okupace, Mgr. Jan Grisa zpracuje odbornou studii věnovanou pivovarnictví, Bc. Jiří Myroniuk se zaměří na bohatou spolkovou činnost za třetí republiky a Mgr. Adam Zítek se bude zabývat volyňskými Čechy.

2018

V průběhu prvního čtvrtletí roku bude dokončen výzkum a práce na odborných studiích kolektivní monografie, tak, aby mohly být jednotlivé výstupy předány k oponentnímu řízení. Vydání kolektivní monografie s pracovním názvem *Ztracené dvacetiletí (1938-1958)*. (edd. J. Rokoský – M. Veselý, cca. 450 stran).

Doc. PhDr. Michaela Hrubá, Ph.D. (Zábranský, Vilém, Mgr., Ph.D.)

Proměna společnosti, kultura a každodennost v novověku

Zamýšlený projekt si klade za cíl podchytit nejrůznější projevy transformace společnosti směřující od té středověké k moderní občanské. Objektem zájmu pak budou nejrůznější diferencované společenské skupiny (šlechta, církve, měšťané a lidé stojící mimo tyto skupiny) a proměna jejich společenského postavení a uplatnění, dále pak předmětem studia bude proměna kultury a sebe prezentace těchto skupin a v neposlední řadě i změny v každodenním životě v období novověku s důležitými srovnávacími přesahy do pozdního středověku a na druhou stranu do 19. století.

Konkrétní kroky k naplnění tohoto cíle jsou:

Rok 2016

- 1) provedení kritické analýzy dosavadních přístupů k nahlížení na proměnu společnosti v novověku zejména ve vztahu ke kulturních aspektům a každodennosti, rešerše české a zahraniční literatury,
- 2) formulování společného systematického metodologického přístupu s ohledem na specifika pramenné základny ve sledovaném období a cíle projektu,
- 3) základní pramenná heuristika v rámci příslušných archivních pramenů zejména městské a patrimoniální provenience,
- 4) výjezdy členů realizačního týmu do archivů, zahraničních knihoven a na některé konference dotýkající se řešené problematiky,
- 5) v průběhu roku proběhnou dvě pracovní setkání určená zejména participujícím studentům, na kterých budou seznámeni se základním metodologickým přístupem k řešení problému.

Rok 2017

- 1) rešerše české a zahraniční literatury,
- 2) základní pramenná heuristika v rámci příslušných archivních pramenů městské a patrimoniální provenience, vytvoření základní typologie pramenné báze pro řešení projektu a soupisu dostupných dat,
- 3) v průběhu roku proběhnou dvě pracovní schůzky nad metodologickými problémy tématu,
- 4) výjezdy členů realizačního týmu do archivů, zahraničních knihoven a na některé konference dotýkající se řešené problematiky,
- 5) publikace části dosažených výstupů.

Rok 2018

- 1) kritické zhodnocení užitého přístupu a zdrojů využitelných dat,
- 2) zpracování a propojení okruhů problematiky v kontextu nahlížení na proměnu společnosti v novověku,
- 3) uspořádání pracovního semináře, na kterém budou prezentovány dílčí výsledky projektu,
- 4) v průběhu roku proběhnou dvě pracovní schůzky nad metodologickými problémy tématu a budou konzultovány připravované písemné výstupy studentů,
- 5) výjezdy členů realizačního týmu do archivů, zahraničních knihoven a na některé konference dotýkající se řešené problematiky,
- 6) publikace souhrnných studií k problematice.

PhDr. Podroužek Kamil, Ph.D.

TERRA SACRA INCOGNITA

Cílem projektu je ověření nedestruktivních metod dokumentace hmotných historických pramenů (krajinných artefaktů a ekofaktů) v kulturní krajině, za použití digitálních a digitalizačních měřičských a skenovacích technik, pro něž byly vypracovány standardizované metody a postupy v rámci projektu NAKI („Dokumentace, digitalizace a prezentace ohroženého kulturního dědictví v příhraniční oblasti severozápadních Čech“, DF12P01OVV009) při dokumentaci objektů na katastrálním území Milešova. Projekt si klade za cíl zdokumentovat a vyhodnotit dochované historické objekty v katastrálním území lokalit Konojedy a Zahořany a porovnat funkci a společenský význam lokalit v časovém horizontu raného a vrcholného baroka. Pro toto období je pro výše uvedené lokality predestinována řada typově shodných znaků.

V rámci projektu jsou po konzultaci s NPÚ vybrány na katastrálním území Konojed a Zahořan ohrožené nemovité památky, které byly seřazené dle užití metodiky výzkumu do následujících kategorií:

1. drobné sakrální památky: socha sv. Donáta rejstř. č. 43388/5-2460, socha sv. Jana Nepomuckého rejstř. č. 42881/5-2461, výklenková kaplička křížové cesty rejstř. č. 42488/5-2467, boží muka rejstř. č. 42569/5-2462, boží muka rejstř. č. 43556/5-2464.
2. sakrální architektura : kostel Nejsvětější Trojice rejstř. č. 42561/5-2465, fara rejstř. č. 43005/5-4736, kostel Nanebevzetí Panny Marie rejstř. č. 43557/5-2088.
3. panská sídla: zámek č.p. rejstř. č.1 42886/5-2459.
4. lidová architektura /venkovské stavby: roubený patrový venkovský dům čp. 40 rejstř. č.43718/5-4737, roubený patrový venkovský dům č.p. 72 rejstř. č.43315/5-2463.

K nim byly přiřazeny dva historické objekty nezapsané dosud samostatně mezi kulturní památky:

5. raně barokní kampanela a márnice.

Výstupem projektu bude vytvoření výstavy zaměřené na dokumentaci ohrožených památek a objektů památkového zájmu v katastru obcí Zahořany a Konojedy. Součástí elektronického katalogu výstavy bude popis a dokumentace ohrožených památek po jednotlivých kategoriích,

s důrazem na cíle, metody a techniky dokumentace jednotlivých typů. Tento výstup bude nabídnut k využití památkovým orgánům státní správy a samosprávy.